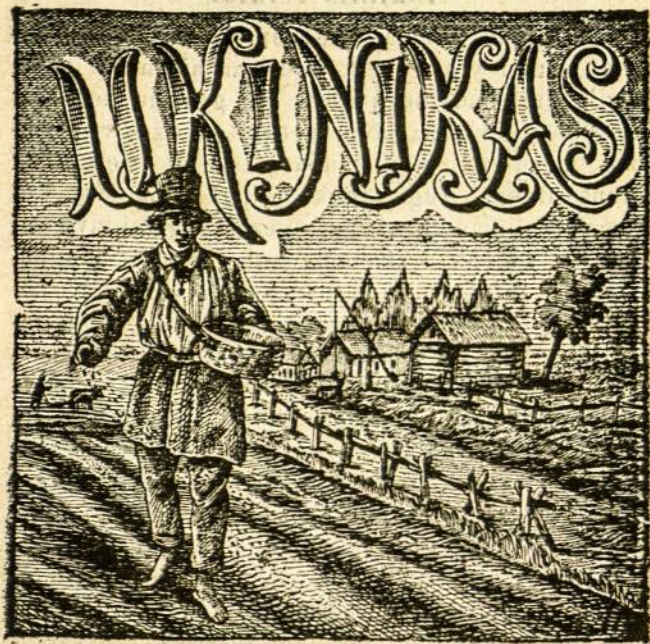

laikrasztis, paskirtas reikalams ukiniku,
 iszeina syki ant mėnesio. Metinė prekė: Maskolijoje su
 prisiuntimu kopertose 5 rubl., su pernesizmu per rubežių arba
 per rankas imant nuo perkupčių 2 rubl.; Prusuose su
 prisiuntimu 3 mark.; Amerikoje ir kitur 4 mark.

Primename maloningiems raszytojams „Varpo“
 bei „Ukinįko“, kad teiktusi nors kiek prisilaikyti
 mūsų budo raszymo, delto kad taisymas rank-
 raszczių atgabena daug nuobodans ir bergzdžio
 darbo rėdytojui.

Mokintis reikia.

Girdime tankiai sznekant, kad musų žmonėms sunku yra gyvėti, kad vaisiai musų darbo negiluoja, kad musų javų nė gyvulių neperka. Teisybė, taip yra: pora metų atgal už kartį kviečių musų ukinikai gaudavo dusyk tiek, kiek gauna dabar, rugių prekė taipgi nupuolė. Vokiečiai seniau net tam tyczia apgarsidavo jomarkus po bažnytkiemius ant Lietuvos kiaulių, sziandien-gi nė menkas parszelis per rubežių nepereina. Prėkybą, amatus, iszdirbystę laiko nesidalįdami pelnu su musų žmonėms žydai arba visoki atėjunai, kurie musų krasztą laiko ne už savo tėvynę, kuriai gero velytų, bet tiktai už atsakanczią vietą del uždarbio, musų-gi žmones laiko už avis, kurios vilną kirpti pridera kaip tiktai galint. To negana, girdime ir pasakojimus, kad dora musų žmonių nupuolė ir puola vis žemyn; ne viens gailisi senovės, kada jaib kaimynui galima buvo ant žodžio tikėti, paskolinant nors daugel pinigų be jokio raszto — o sziandien, ir iszdavę rasztus, tankiai stengiasi iszsiliuosuoti visaip nuo iszmokėjimo kaimynui skolos. Seniaus, sako, žmogus žmogų gelbėjo visokiuose priepuoliuose, bet paklausk, kodel sziandien kaimynas kaimynui netiki, kiekvienas atsakys trumpai: delto kad kaimynas pasielgimu savo nenžsi-pelno ant to, idant jam galima butu tikėti — nes reikalaujamas ko nuo kaimyno, neslepia už dantų saldžiausių žodžių arba pažadėjimų visokių — bet kada reikia tuos pažadėjimus iszpil-

dyti, jau sukasi kaip žaltys, idant nuo jų išpildymo išsihiuosuoti tinkancziu ir netinkancziu budu. Kiekvienas žmogus gyvena tiktai dėl savęs, mažai jam rupi vargai arciausio kaimyno, o čia daugel reikalų negalima beveik atlikti spėkomis vienstovio žmogaus, nors iszmintingo ir turtingo. Tėvai nesutinka su vaikais, broliai valkiojasi po sudus su broliais, piktįdami savo pasielgimu kitus, aplink gyvenanczius. Per nesusitaikymus lauką, ant kurio tėvų-tėvai dirbo sutartyje ir meilėje su savo szejmyna, szjandien užstoję vaikai dalinasi, negalėdami susitaikyti, į mažus szmotelius, ant kurių jau iszmisti su didesne szejmyna suvisu negalima. Gautą ant savo dalios plotą tankiausiai pusdykiaiai arba už iszgertą arielką ne broliui, bet žydui-szinkoriui paveda be jokio skaudėjimo szirdies, nors ta žemė prakaitu tėvų aplaistyta, ant jos proseniai užgimė, dirbo ir čia arciausiose kapinėse kaulai jų ilsisi. Musų valdytojai, matydami tokį nedorą musų pasielgimą, spaudžia ir skriaudžia vis smarkyn be jokios baimės ir gėdos, paveikslu savo, tarnų, jų girtuoklyste ir paleistuvystėmis pikta sėklą tarp musų žmonių ne stabditi, bet platiiti stengiasi.

Kad sunku gyvėti tokiame padėjime, nieks nesiginczys ir delto, kad tai yra sunku, pridera kiekvienam rupitis, idant kieknorint tą sunkumą palengviti. Kaip galima palengviti, parodo mums, netoli jieszkant, nors musų broliai lietuviai Prusuose. Jai Prusų lietuvių ant pirmo pažvilgio padėjims geresnis, nes tenai viskas geriaus ge-

liuoja: prekė javų ir kitokių žemės vaisių beveik ant trečzdalio didesnė, gyvulių-gi beveik dvigubai ten tą gerumą atlygina tasai atsitikimas, kad ukinėjai Prusuose daug mažiaus turi žemės; ukės ten per pusę mažesnės ir mokesčiai didesni, Prūsų lietuviai vienok nerugvoja ant sunkaus padėjimo, bet jai mokesčiai pasididina diktokai, arba prekė javų nupuola, jie pasirupina, idant iš savo ploto žemės didesnę naudą ištraukti, idant daugiau iš savo lauko vaisių surinkti, kuom ir atlygina pasididinancius savo reikalus. Paveikslą tame turi jie iš išgyvenusių tenai vokiečių. Nėra ten niekur, kad ukinėjas savo ukę dalytų į tris arba keturis laukus, kaip tai pas mus, bet stengiasi visą lauką sunaudoti.

Gyvulius Prūsų lietuvys augina tik tai tokius, koki jam didžiausią pelną atnesza ir be kokių savo ukėje pats apseiti negal. Kaip dabar iš priežasties uždarymo Prūsų rubežiaus dėl kiaulių ir galvių iš Maskolijos, Prūsų ukinėjai daugiausiai tų gyvulių ir augina, nes už juos daugiausiai pelno gauna; žąsų, arklių augina mažai, nes juos galima pigiaus nnsipirkti Maskolijoje, ne kaip auginant namieje, kur maistas yra brangus, ir jisai reikalingas dėl gyvulių, už kuriuos brangiaus čia moka. Prūsų ukinėjas nesigaili ant syk išduoti porą szimtų ant pagerinimo savo ukės, parsigabenimo geresnių veislių gyvulių arba javų, jai jisai mato, kad išduoti ant pagerinimo pinigai atnesz jam didesnius nuoszmčius, ne kaip tie, kuriuos augino iki sziol, bet neiszduos nė skatiko ant daigtų nereikalingų.

Ukinikiai, turintieji mažiaus lauko, nepasiganėdina pelnu tikrai žemės darbų, bet užsiima amatais namieji ir išdirbtus daigtus pardavinėja ir ant vietos, ir aplinkiniuose miesteliuose. Ant jomarkų miestuose matai visada namieji išdirbtus atliekamam nuo ukiszkų darbų laike visokius daigtus. Perka juos ir kupcziai į savo kromus, ir kiti ukinikai, kurie tokiais darbais neužsiima. Patys ukinikai jieszko del savo išdirbimų pirkėjų, nemislydami pasinaudoti tarpinikyste pelną sav renkančių tarpinikų. Prusuos mažai yra žydų, delto kad jie, negalėdami taip elgtis, kaip pas mus, negal ten užsilaikyti, nes žmonės tarpinikų nereikalauja ir pelną, kokį mūsų žmonės moka tarpinikams žydams, patys pasilaiko sav.

Ką tikrai turi Prusų ukinikas, pats parduoda tiesiog didesniems prekėjams, turintiems dideles krautuves; derybas, jai keliauti ten neparanku, atlieka per gromatas. Tėvai, turintieji keletą vaikų, o mažai lauko, nedalina jį po kąsnį tarp vaikų, bet leidžia juos į mokslą, idant pramokę ant kitokio lauko duoną sav pelnytų: vienus leidžia mokytis amatų, kitus pas prekėjus ir tt. Tokiu budu vaikai Prusų lietuvių netrina kamų namieji, bet isz mažens mokinasi, idant patys sav duoną užsipelnyti visur galėtų. Isz lietuvių yra ten ir geri amatnikai ir pažįstantieji kelius prekybos prekėjai.

Skundžiamės mes, kad dora pas mus puola žemyn, kad pertai sunku yra draugiszkai kokį nors darbą atlikti — bet kodel patys nesirupiname, idant vėliai tą pražuvusią dorą atrasti ir

pakelti? Į nupuolimą daugel priežasčių ją verčia, bet mums reikia rūpintis, idant tos piktos priežastys ant mus didelės įtekmės neturėtų; seniaus galėjo buti geriaus, nes tiek tų piktinančių paveikslų nebuvo, kiek jų yra šiandien. Kaip medį auginsi, tokį ir vaisių rinksi, sako priežodis. Kaip vaikus auginsi, toki bus jie ir užaugę. Žinome gerai, kad nė viens tėvas negeidžia, idant vaikai jo į niekus pavirstų — bet noro vieno neužtenka: idant iš vaikų užaugtų geri žmonės, reikia juos mokėti auginti, dora įkvėpti, neužtenka juos bausti, bet reikia pertikrinti ir išmokinti milėti gera. Negalima darbą tą palikti mūsų kraszto mokslinyczioms, nes jos pas mus ne platinimu doros ir szviesos užsiima, bet tik tai stengiasi iš mūsų maskolius padaryti; reikia tuom užsiimti patiems ir patiems mokinti vaikus.

Į kokią dalį gyvenimo pažiūrėsime, visur mums reikia mokėtis ir mokėtis: nuo vieno mokėtis padauginti sav turtus ir pertai lengviti išlygas gyvenimo; nuo kitų mokėtis giti savę nuo neteisybių ir prispaudimų; patiems-gi sav išmokti elgtis tarp savęs doriszka. Nors dora, kaip žiurint, visur nupuolė, delto jos reikia mokėtis namieje, nors skaitant atsakanczias knigas ir kitokius rasztus saviszkoje kalboje, bet gerinime išlygų gyvenimo visi jau aplinkiniai, išskyrus gal maskolius, visi mus pralenkė, delto tą mokslą reikia mums semti iš čia, kur jis augšcziaus pasikėles yra. Visur aplink žmonės darbą taiko prie reikalų, pas mus-gi viskas remiasi dar ant seno paproczio. Nors reikalai szian-

dien toli netoki, koki buvo prie mūsų protėvių, bet mūsų ukininkai negal išdirsti permainingi savo gyvenimą, kaip buvis reikalauja. Pertai mums ir sunku.

Girtinu daigtu yra užlaikymas senovės papročių, budo prosenių, bet peiktina, jai kas atsisako nuo gero ir naudos, kokias duoda mokslas tiktai dėlto, kad proseniai mokslo to nepažino. Pas mus senovės papročiai, pasilinksminimai, net ir apsirėdymas pražuvo, nyksta jau kaip kur ir mūsų brangiausias kalba, bet užtatai mes laikomės senovės budo ukeavimo (gaspadoravimo), nors tasai užtektigalėjo mūsų proseniams bet neužtenka jau szian-dien mums.

— j - a -

Vilkas ir Erukas.

(pagal Krilov'a)

Eruks, isztroszkės syki vieną,
Nubėgo gerti pas upelį,
O plynia atneszė tą dieną
Ten pilkaji Vilkelij.

Vilks, vos iszvydo tik Eruką,
Padrykt prie jo ir jau aplinkui suka.
Bet geisdamas parodyti, kad elgiasi teisingai
Ir baudžia tik kaltus, surink' baisingai:

— Tu diege prakeiktasis!

— Isz kur drąsumas tasis

— Su murzinu snūkiu man vanden' terszti?

— Asz galvą kiekvienam nutrauksiu,

— Kas tik norės man kerszti!

— Ir su tavim ilgai nelauksiu! —

„Jaigu Szviesiausias Vilkas duotų man drąsumą.

„Iszreiksztai mano nekaltumą,

„Tai pripražycziau, kad nuo Jo Szviesybės

„Pavandeniui į szimtą žinganių asz stovėjau

„Ir isz teisybės

„Jam gėrymą sudrumsti niekaip negalėjau“.

— Na, ar tai asz meluoju? tu stacziokel!

— Kaip iszdrysai iszbliauti sznektą tokią?

— Ee . . . dabar atsimenu gerai, vyruti,

— Užpernai lyg iszpludai tu manę truputį!

— O pamenu, tur but, net szitojepat vieto.

„Da užpernai manęs nebuvo nė ant svieto.

— Tai tavo brolis tad' manę iszkolio!

„Asz neturiu nė vieno brolio.

— Na tai kas nors isz tavo giminės!

— Man pikto geidžia szunes, piemens ir visi jus,

— O tavo giminė tai persekioja manę įsigijus . . .

— Na, mano prieszai manę paminės!

— O tu už jų kaltes man užmokėsi!

„Na, asz kuom kaltas? — Ar da netylėsi?

— Nubodo man klausyti tavęs!

— Jau kaltas tu delto, kad manę valgyt spiria.

Ir tuoj' Eruką į dantis pagavęs

Nusineszė ant piet į tamsią girią.

Ant svieto dedasi taippat: priesz tvirtą

Silpnam visur visad kalu but skirta.

Pažeriu Vincas

Piepala.

Turgenjevo apysakėlė.

Asz jau buvau venuoliktų metų, kada su manim atsitiko tai, ką asz jums tuoju apsakysiu.

Tai buvo vasaroj. Asz tada givenau su savo tėtuziu viensėdžiu, pietinioj Gudijoje. Aplink mūsų gyvenimus kelius varstus į visas szalis tėsės lygumos (plynės). Arti nebuvo nė miszko, nė upės; negilus grioviai, priaugę krumų, iszraižė visas puses, kaip kokios ilgos žalios gyvatės, mūsų lygumas. Ant dugno tų griovių tekėjo menkucziai upeliai; kur-nekur, po pat

krantašs, regējos szaltinēliai, su tyru kaip aszara, vandēnēliu. Prē ju vedē numīti takeliai — o aplinkui ant drēgnos žemaitēs maiszēs paukszczių ir smulkiųjų žvērelių pēdos. Jiems geras vanduo taip-pat reikalingas, kaip ir žmonēms.

Mano tėvelis buvo karsztas medējas; kada nebuvo užimtas ukēs darbaiss — o oras buvo geras — jis imdavo szaudyklę (karabiną), užsikabīdavo sav grebszelį, pasiszaukdavo savo seną Juodžkų ir eidavo szaudyti kurapkų ir piepalų. Kiszkių jis nemēgo, palikdamas juos dēl tų, kurie eidavo medžioti su szunimis, vadīdamas juos szuninįkais. Kitokių gyvulēlių mažai ko tebuvo. Rudenyj' tik retkarcziaiss užlėkdavo ir kitokių paukszczių, kurie isz sziaurių grīždavo atgalios. Bet piepalų ir kurapkų buvo apscziai, ipacz kurapkų. Kalinēliuose nuolat rasdavom sausų žemių ratelius, t. y. vieteles, kur jos plukdos. Senis Juodžkus tuoju patatydavo ausis, o uodega jo vizgēdavo, kailis ant kaktos susiraukdavo; o tētuszio veidas iszbaldavo, ir jis atsargiai atlauždavo gaidelį. Tētuszis tankiai pasiimdavo ir manę su savim. Tai dēl manęs budavo didžiausias džiaugsmas! Asz įsikiszdavau kelines į czebatų aulus, užsikabīdavau butelį ir laikydavau savę tikru medēju! Prakaits, kaip žirniai, birdavo man par visą kuną, smulkus akmenēliai lisdavo į mano batus; bet asz nepailsdavau ir nepasilikdavau nuo tėvelio. Kada-gi iszgirsdavau szuvį, ir pauksztelis nukrisdavo, asz tuoju pat priszokdavau ir surikdavau — mat man, taip linksmu budavo! Užgautas pauksztelis spardydavos ir plasnodavo sparnais tai ant žolyno, tai Juodžkaus dantyse. Isz jo bēgdavo kraujas, o vienok man buvo isz to labai linksmu, nejusdavau nējokios mielaszirdystēs. Ko asz nebucziau davęs, kad tik gaucziau pats szauti isz szaudyklės, ir užmuszti kurapkas ir piepalas. Bet tētuszis man apreiszkē, kad asz negausiās szaudyklės, pakol neturēsiās 12 metų, ir jis man duosiās szaudyklę vienszuvē ir pavelsiās szaudyti tiktai vēversius. Tų vēversių mūsų apielinkėj' buvo labai daug. Gražioj'

dienoj', kada saulelė szviesdavo, jie budavo, padangėse sukdavos, vis augsztyn ir augsztyn iszsikeldami ir savo giesmeles grieždami. Asz ant jų žiurėdavau, kaip ant savo kashio, mėgįdamos savo lazdele, kurią visados neszirodavaus ant peczių vietoj' szaudyklės, kad paskui geriau mokėciau szaudyti. Numushti juos labai lengva, kada jie kokius 4—5 mastus nuo žemės laikos ant oro, krutinas, pirm neg nuopuola ant žolės.

Kartais toli laukuose, ant ražienių ir žolynų pasirodydavo ir didesnių paukszczių, o kokį isz tų, asz sav mislidavau, užmushti — po to jau ir gyvėti ilgiau nebereikia! Asz tai pranesziau tėvuliui, bet jis vis man sakydavo, jog tie paukszcziai atsargus ir žmogaus arti neprisileidžia. Vienok kartą jis mėgino slinkti prie vienos tetervos, dumodamas, kad ji paszauta. Juodžkui liepė eiti paskui, man neleido nė isz vietos pasijudėti, užsitaisë szaudyklę, dar sykį atsigrėžė į Juodžką, subarė, kad nieko nedarytu, susilenkė trilinkas ir ėjo — ne tiesiai ant jos, bet užuolanka. Juodžkus, kad ir ne-susilenkė, vienok pasirodė labai dyvinai: ėjo tyliai, iszsiplėtęs, uodegą pabrukęs ir snukį sukandęs. Asz neiszkencziau ir ką tik szliaužte neszliaužiau paskui tėvelį. Gudrus pauksztis neprisileido mūsų nė ant 300 žingsnių: isz pradžios pabėgo, paskui suplasnojo ir nulėkė. Tėtis iszszovė ir pamatė tik, kaip teterva nulėkė. Juodžkus tuojau užbėgo už akių ir taip-pat pasižiurėjo. Ir asz pasižiurėjau Tai manę labai užrustino! Kas czia buvo jai nepalaukti, szruotai jug isz tikro butų siekė!

Taip mes kartą su tėveliu iszėjom pamedžioti — priesz-pat S. Petrą. Tame laike kurapkucziai dar maži, tėtuszis nenorėjo jų szauti ir nuėjo į jauną aržuolyną, pagal rugių lauką, kur visados galėdavo rasti piepalų. Szieną pjauti czia nelabai ir galėjo, ir žolė ilgai stovėjo nejudįta. Kvietkų ten augo daugel: varpelių, pelenėlių, pataisiukų ir k. Jai asz kada ateidavau czia su sesiuke arba tarnaitė, tai visados surinkdavau ir prisiskįdavau anų pilną saują, bet jai atei-

davau su tētusziu, tai kvietkų neskindavau. Man rodės, jog tai medėjui nepritinka

Juodžkus stajga apsistojo; tėvas suszuko: „griebki!“ — ir isz pat Juodžkaus panosės iszkilo piepala — ir lėkė. Tiktai ji lėkė labai įpatingai: vartės, siuravo ant žemės krito, tartum kad ji būtų užgauta arba jos sparnelis iszsinērė. Juodžkus isz viso vieko vijos ją . . . To jis nedarydavo, kada pauksztis lėkdavo, kaip prigul. Tėvas nespėjo nė iszszauti, jis bijojos, kad neužgautu szruotais ir szunies. Isz syk žiuriu: Juodžkus užgulė ir kapt! — sugriebė piepalą, atneszė tētusziui ir atidavė. Tētuszis pasiēmė ir pasidėjo ją ant delno pilveliu augsztytyn. Asz pribėgau. Kas czia — sakau — ar ji buvo pažeista? — Ne — atsakė tėvelis: — jos nieks nepažeidė; bet, tur but, czia kur nors netoli yra jos lizdas su vaikais, ir ji tyczia apsivertė, kad szuva pamislytų, jog ją lengvai galima sugauti. — Delko-gi ji taip daro? — paklausiau. Delto, kad nuvilioti szunį nuo vaikų. Paskui ji būtų vel gražiai lėkus. Tik ant szio burio ji apsigavo; jau mat perdaug apsivertė, ir Juodžkus ją sukampė. — Tai ji neužgauta? — klausiau vel. — Ne . . . bet ji gyva neliks. — Asz prisiartinau arcziau prie piepalos. Ji nejudėdama gulėjo ant tētuszio delno, galvaite pakabinus ir žiurėjo ant manęs savo rausvomis akytėmis. Ir man umai taip gailu jos pasidarė! Man pasirodė, jog ji žiuri ant manęs ir mislyj: Už ką-gi man reik mirti? — Už ką? Juk iszpildžiau savo reikalus; stengiaus iszgelbėti savo mažutėlius, norėjau nuvilioti szunį toliau, — ir szitai įkliuvau! Asz vargszė! vargszė! Tai neteisinga! Tai neteisinga!

Tėtiti! — isztariau asz, gal ji nemirs . . . ir norėjau paglostyti piepalą par galvelę. Bet tėvulis atsakė: Ne! Sztai tik pasistebėk: tuojau iszsities jos kojelės, ji visa susipurtytys, ir užsidarys jos akutės. — Taip ir buvo. Kada užsidengė jos akelės, asz ėmiau verkti. — Kas tav? — paklausė manęs tētuszis, — ir prasijuokė. — Gaila man jos . . . atsakiau. Ji iszpildė savo pareigas, o ją užmusza! Tai neteisinga! — Ji, mat, ap-

gaut norėjo, — atsakė man tėtis. — Nedoras Juodžkus, pamislyjau sav ir pats tėvas pasirodė man ši kartą tokiu nedoru. . . . Koks čia apgavimas? Čia vaikų meilė, o ne apgavimas! Kad ji supranta, jog taip galima išgelbėti savo vaikelius, kodėl tai ji to negal daryti, ir Juodžkus neturėjo jos gaudyti! Tėtis jau norėjo nužudytą piepalą kisti į grebszį, bet asz paprasziau, kad man duotų; atsargiai paguldžiau ją ant delno ir ėmiau ant jos kvapą leisti ar tik ji neatsigaus? Vienok ji nebekusztėjo. — Veltuo, vaikel, sakė tėvelis: — jos nebeprikelsi. Žiurėk, galvelė jau vaskatuojoj'. Asz pamažu pakėliau ją už snapelio; bet kaip tikt paleidau ranką, ši vel atkrito. — Ar dar tav jos vis tebegaila? klausė manęs tėvas. — Kas-gi vaikelius maitijs? užklausiau asz. — Kas vaikelius maitijs? Tėtuszis atydžiai pasižiurėjo ant manęs. — Nesirupik, sakė jis: patinėlis piepalos, jų tėvas, iszmaitijs juos. Bet palauk, pridėjo jis: bene vel Juodžkus apsistojo . . . ar tik čia ne lizdas? Taigi lizdas.

Ir isztikro . . . žolėj', kokių du žingsnių nuo Juodžkaus snukio, kietai susiglaudę szalymais, gulėjo keturi pauksztucziai, isztiesę kaklelius ir visi taip greitai sykiu alsuoja . . . rodos dreba! O jau su plunksnoms, pukų jau nebėra, tik uodegėlės dar labai striugos. — Tėti, tėti! suszukau, atszauk susimildams Juodžkų, o kad ne, tai jis ir juos užmusz. Tėtis suriko ant Juodžkaus ir paėjęs truputį į szalį, atsisėdo po kulynu užkasti. Asz-gi pasilikau netoli nuo lizdo, nenorėjau valgyti. Iszsiėmiau czystą skepetaite, padėjau ant jos piepalą „Žiurėkit, naszlaicziai, sztai jusų motinėlė! Ji savę už jus paaukavo!“ Mažutėliai, kaip ir pirma, kvėpavo greitai, visu savo kunu. Paskui asz priėjau prie tėczio. — Ar nepadovanotum man tos piepalos? klausiau asz jo. — Imk. Bet ką-gi tu nori su jaja daryti? Asz noriu ją palaidoti! — Palaidoti!? — Taigi; pas jos lizdą. Duok man savo peilį; asz iszkasiu jai duobelę. — Tėvulis nusidvyvyjo. — Kad vaikai paskui tą vietą lankytu? klausė jis. — Ne, at-

sakiau: bet taip . . . asz noriu. — Jai bus czia gerai gulėti pas savo lizdelį! — Tėvulis neatsakė nė žodžio; iszēmė ir padavė peilį man. Asz tuoju iszkasiau duobelę; pabucziavau piepalai į guželi (gurklį), padėjau duobelėn ir užbėriau žemėmis. Potam tuo pacziu peiliu nupjoviau dvi szakutes, nuluobavau, sudėjau križkryžium, perriszaui ta paczia luoba ir įsmeigiau žemėn. — Netrukus mudu su tėtusziu ejom toliau; bet asz vis atsižiurėjau . . . Kryžius buvo balts ir toli buvo matyt . . .

Naktį asz sapnavau, jog neva asz esąs dangujė, ir kas ten? Ant nedidelio debesėlio tupi mano piepalėlė, tik taip-pat balta, kaip anas kryželis! Ir ant jos galvos mažutis, auksinis vainikėlis; tartum tai buvo užmokesnis už tai, kad ji nukentėjo už savo vaikelius.

Po penkių dienų mudu su tėtusziu vel atėjova į tą paczią vietą. — Asz ir duobelę pagal kryžių atradau, kuris kad ir pageltonavo, vienok dar neiszvirto. Lizdas-gi buvo tuszczas, mažutėlių nė ženkle. Tėvulis man apreiszkė, jog senis piepals, jų tėvas, iszvedęs anuos; ir kada už kelių žingsnių nuo tos vietos iszlėkė senis piepals, tai jis jo jau nebeszovė. Ir asz pamislyjau sav. Ne! Tėtis geras!

Bet sztai kas dyvinai: nuo to laiko pražuvo pas manę geismas medžioti, ir asz jau nebemislyjau apie tuos laikus, kada man tėtuszis padovanos szaudyklę! Vienok, kada asz užaugau, asz ėmiau medžioti, bet tikru medėju niekados nepasidariau. Sztai kas dar manę nuo to atitraukė.

Kartą mudu su savo draugu iszėjova ant tetervinių. Radova lizdą. Patelka iszkilo, mudu ją paszovėva. Vienok ji nenukrito, bet lėkė toliau, kartu su savo vaikeliais. Asz jau norėjau eiti paskui jų, bet mano draugas sakė: „Geriau czia pat palauksime, ir priviliošime juos . . . visi bus tuoju czia.“ — Draugas mano puikiausiai mokėjo nuduoti tokį balsą, kaip teterviniukszcziai. Mudu atsisėdova; jis ėmė szvilpti. — Ir isztikro, — isz pradžios atsiliepė viens vaikiuks, paskui kits, ir sztai mes girdime, pati motina kark, bet tapi

smulkiai — ir arti. Asz pakēliau galvą — žiuriu: tarp susismaigiusių žolių ein ji pati ant mūsų; skubinas, skubinas, o paczios visa krutinė kraujuose! Norėjo žinoti, neiszkentė motinos szirdis! Ir man pasirodė, kad asz pats smarkiai nedoras. — Atsistojau, suplojau rankomis. Teterva tuojau nulėkė — o mažutėliai nutilo. Mano draugs supyko; jis manę palaikė už beprotį „Tu,“ sako, „sugadinai visą mūsų szios dienos darbą!“

Bet man nuo tos dienos sunkiau ir sunkiau budavo užmuszti gyvulėlius ir pralieti kraują. *Svp.*

Lietuvos istorija.

Paraszė *Lietuvos vaikas.*

V.

Rusiai ir Parusiai.

(Tąsa.)

Vieszpataujant Veidavucziui ir Proteniui, taip apie 550 metus Kr. gimus, iszpuolė Parusiams kariauti su Mozurais. Kaip priežastį szitos karės padavimai priveda szį atsitikimą. Nuo seno laiko Mozurų kunjgaikszcziai ėmė nuo Kelmų mokestį, susidedantį isz dailiausių vaikų. Viena-gi kartą Veidavutis, sutikus ant to visiems Parusiams, užgynė Kelmams duoti toliaus tą mokestį. Mozurų kunjgaiksztis, pareikalavęs mokeszio, o neapturėjęs jo, pagrasino Kelmams užtai kare atlygiti. Veidavutis, surinkęs kariaunįkus isz visos savo vieszpatystės, nuvyko pas rubežių Mozurijos. Neužilgio czionai atėjo su kariumene ir Mozurų kunjgaiksztis Vladislovas, o sykiu su juom Rokso-lanų karalius Czimbech, pagelbinįkas Mozurų. Su didžiausiu įnirszimu metėsi vieni ant kitų. Ilgą laiką kovojosi abi priešzingos pusės su vienokiu

pasisekimu, bet ant galo Parusiai apleido vietą kovos. Mozurai tasyk susiprato ir, atsisakydami nuo savo reikalavimų, susitaikė su Parusiais.

Paminėtas szitoje karėje Mozurų pagalbininkas Czimbech, Roksolanų karalius, tur but, buvo Rusių karaliukas, paeinantis isz Skandynų.

Praėjus gana ilgam laikui po sziai karei, Parusiai, dideliame skaitlinje esantieji isz mažens nelaisvėje pas Mozurus, isztruko isz nagų savo priesų ir, sugrįžę į tėvynę, su dideliu stropumu pradėjo mokėti savo viengenczius kariszkų pramonių, vartojamų pas priesus.

Parusiams turint jau daug kariumėnės (vaisko), iszmokėtos kariszkų pramonių, Veidavutis ir Protenis, suszaukę visus Parusius į Ramavą ir akyse visų sudėję aukas dievams, apreiskė, kad dievai geidžia, idant butų atlygėtos Mozurams visos skriaudos ir nusizėminimai, kurių pirmiaus datyrė Parusiai nuo jų. Susirinkusieji, iszgirdę valią dievų, apreiskztą per lupas vyriausio kunigo, priėmė ją su dideliu džiaugsmu ir buvo pasirengę iszpildyti visokius paliepinus jo ir karaliaus.

Veidavutis, neilgai laukdamas, įsiveržė su kariumene į Mozuriją, kur tuojaus isztiko kova tarp Parusių isz vienos pusės, o Mozurų ir Roksolanų isz kitos. Szikart laimė buvo ant pusės Parusių. Tukstancziai Mozurų ir Roksolanų sykių su jų karaliais tapė užmuszti kovoje. Visa Mozurija perdėm buvo apiplėszta ir daugybė žmonių nuvesta į nelaisvę. Szita karė pagal metraszius atsitiko 586 m. Kr. g.

Parusiams sugrįžus į tėvynę su dideliu grobiu,

arcikunigas sudėjo dievams auką. Prietam tasyk buvo susznekėta, idant grobis (nuoplėszis) butų dalinamas ant keturių dalių: viena dalis turėjo būti paskirta dievams, kaipo dėkinga auka, antra krivių - krivaicziui ir jo kunigams, trecia kariautojams, ketvirta-gi atiduodama kareiviams, gynusiems laike karės rubežius vieszpatystės.

Pasibaigus szitai taip nelaimingai del Mozurų karei, sunus užmuszto kovoje kunigaikszczio prasze Parusių tykos; o sutikus jiems ant to prižadėjo jų dievams paaukauti aukas. Apturėjęs pageidautiną atsakymą, jis liepė sudėgiti gyvą baltą arkli ir prisiekė garbinti Parusių dievus lygiai, kaip ir savuosius. Potam tapė sutarta tarp abiejų pusių sądara, tęsusi ilgą laiką.

Tolesniame laike, nors tyka isz pusės kaimynų buvo užtikrėta, vienok-gi pakilo nesutikimai viduryj' paczios szalies. Pradžią szitiems nesutikimams davė Veidavuczio sunus, kurių padavimai priskaito 12: jie pakėlė tarp savęs vaidus apie pirmystę. Idant nedaleisti nelaimių, galinczių isznikti isz tų vaidų, Protenis, jau 132 metų, o Veidavutis 116 suszaukė ant susirinkimo į Ramavą garbingesnius gyventojus visos Parusių žemės. Czionai atsisėdęs ant sosto, Protenis apsakė susirinkusiems istoriją atėjimo jų sentevių į szitą szalį, visas dėjas Parusių tautos nuo pradžios iki laikui, kada Veidavutis tapė iszrinktas ant karaliaus, o jis ant arcikunigo, istoriją laike jo ir Veidavuczio vieszpatavimo, iszguldė skirtingumą tarp buvusio ir esanczio padėjimo Parusių žemės, ir sulygino esantį padėjimą szalies su daržu gerai

prižiuruom. Ant galo taip užbaigė: „Budami laimėje, užmirsztame ir laužome tiesas mūsų pacijų įsteigtas. Neteisingumu ir viduriniais vaidais mes pritrauksime baisią nelaimę ant savo galvų. Nesutikimai įsiveisė tarp žmonių, bajorų, o net ir tarp karalyszkų sunų, rupinancziujūsi apie garbingiausią vietą visoje szalyje mirus Veidavucziui. Naminė karė kiekvienai tautai yra didžiausia nelaimė. Idant szitą mūsų szalį apsaugoti nuo szitos baisios nelaimės, suszaukiau jus czionai priesz veidus dievų, idant jie ant mano praszymo apreiksztų jums savo valią. Ką jie man teiksis apreikszti kas atsieina busianczios valdžios, rytoj jums apskelbsiu.“

Pabaigęs kalbą, Protenis liepė atvesti ožį, kurį jis sudėjo ant aukos dievams už nuodemę (nusedėjimus, griekus) visos tautos. Ant rytojaus arcikunigas apreiskzė susirinkusiems, kad valia dievų yra ta, idant isz visos szalies sutverti 12 provincijų ir padaliti jas tarp 12 sunų Veidavuczio.*)

Įvykus dalybai szalies, nors kiekvienas kunigaiksztis apėmė valdžią ant paskirtos jam provincijos, vienok-gi Veidavutis pasiliko karalium ir augszcziausiu vieszpacziu. Sulaukęs žilos senatvės, jis sykiu su Proteniu susitarė paszvesti savę ant aukos dievams del aplaiminimo tautos.

*) Padavimas apie padalinimą szalies tarp 12 karalyszkų sunų buvo sutvertas, tur but, delto tik, idant iszaiszkjti paėjimą vardų Parusijos provincijų. Tuom-gi tarpu yra žinoma, kad dalyba szalies ant 11 ar daugiaus dalių, su jų vardais, buvo kur da angszcziaus priesz Veidavutį. Teisingiausiai augszcziaus paduota pasaka tapė sutverta XI amž. ir patalpita metraszėje Kristijono,

Del szito siekio tapė suszaukti ant susirinkimo į Ramavą kunigaikščiai ir kiti garbingesni gyventojai Parusijos. Išzėję iszkilmingai priesz susirinkusius, Protenis ir Veidavutis taip prakalbėjo:

„Apturėjome nuo dievų paliepimą apleisti szitą svieta ir persikelti į geresnį, idant tenai buti dalyvinikais amžino džiaugsmo tarp mūsų draugų. Priversti su jumis persiskirti, rodyjame jums iszsirinkti karalių, kuris jus gintų nuo visokių prieszų, viduryj' szalies prilaikytų teisybę, meilę ir sutikimą tarpu gyventojų, butų meilus dievams ir paklusnus arcikunigui. Mylėkite vieni kitus, sunkiuose padėjimuose vienykitės ir padėkite vienas kitam, guodokite kryvių-kryvaitį, kunigų iszrinktą, idant jis kada-nors jus palaimytų taip, kaip dabar mes palaiminame.“

Paskui karsztai pasimelde į dievus apie gerą ateitę szalies, atsigrižo į susirinkusius ir gailiais žodžiais atsisveikino su jais. Ant galo, pasiėmę savę už rankų ir giedodami szventą giesmę, nuvyko pas laužą, sukrautą szalia szvento aržuolo, užlipo ant jo ir liepė kunigams jį uždegti. Tuom tarpu, kada žmonės isz didelio gailesczio, parpuolę kniupszti ant žemės, garsiai vaitojo, dievai

Mat szitame laike atsirado paprotis pas slavėniskus vieszpaczius dalinti žemės tarp sunų, o pagal szitą jau sudėta, kad padalinimas Parusių žemės ant provincijų turėjo įvykti kada-nors isz priezasties dalybos valstijos tarp karaliskų sunų. Galima padaryti da vieną daleidimą apie atsiradimą szito padavimo. Gal buti, kad vieszpataujant Veidavuceiui, atskyrias provincijas Parusijos valdė jo sunus ir kiti vyrai, kaipo karaliskie vietinikai, kiekvienas-gi isz tokių vietinikų, atsitikus myriui Veidavuceiui, buvo pasirengęs užgriebti į savo rankas karaliską valdžią, o isz to ir kilo vaidai tarp jų.

apreiskē savo užsiganėdinimą dideliu trenksmu ir ugnis iš dangaus, perlėkdama per orą, apšvietė kelią, kuriuom duszios szventųjų vyrų persineszė ant augsztybių.

Sugrįžimas į valseziaus rėdus. Mirus Veidavucziui ir Proteniui, tuojaus imta rinkti karalių; tauta pasidalino į kelias dalis, iš kurių kiekviena teikė savo kandidatą. Pakilus iš tos priežasties nesutikimams, iszrinkti karalių suvis nepasisekė ir pertai Parusiai sugrįžo į senovės rėdus, t. y. į valseziaus.

Renkant arcikunigą taipos-gi pakilo nesutikimai ir dėl tos priežasties pastojo vyriausi kunigai visose beveik provincijose. Gal buti, kad ant panaszumo pirmutinio Ramavo, pastojo szventinyczios su stabais vyriausių dievų ir visuose skrycziuose, vienok-gi tiktai arcikunigas pirmutinio Ramavo buvo laikomas už tikrą ir aukos nuo visos tautos buvo dedamos tiktai jo szventinyczioj.

Nepasisekus iszrinkti karalių, nekuri da laiką tęsėsi vaidai tarp kandidatų; ant galų galo užstojo tyka, bet vienybė, isznykusi laike vaidų tarp atskirų skryczijų, jau nebuvo atgal sugrąžita, nes kiekviena provincija pradėjo valdytis skyrium, pripažįdama tiktai ant savęs doriszką valdžią arcikunigo.

Tokiū tai budu Parusiai vel sugrįžo į valseziaus rėdus, o virszinįkais provincijų, tur but, tuom tarpu pasiliko tos pacios asabos, kurios valdė jas pabaigoje gyvenimo Veidavuczio.

Palygikime dabar surėdymą Parusių szalies

priesz Veidavutį su surėdymu jos jam vieszpa-
taujant.

Vidurinis surėdymas Parusių szalies vieszpa-
taujant Veidavucziui priėmė formą daug skirian-
ciajasi nuo buvusio priesz tai surėdymo.

Priesz Veidavutį gyventojai visos szalies
dalinosi į dvi suvis atskiras dalis, t. y. į svetim-
tauczius ir į vietinius gyventojus. Nors svetim-
tauczių buvo kur-kas mažiaus, bet jie vis-gi sa-
vino sav tiesą ponavoti ant vietinių gyventojų
nors tik pavirszutiniai. Jie rupinosi kuodaugiausiai
isztraukti sav naudos isz darbo gyventojų, bet
patys suvis nepridėjo savo rankų prie abelno-
gero. Apsodinę priverstinai užgriebtas savo
žemes žmonėmis liuosais ir belaisviais, gyveno
sav be jokio rupesczio, bet ir be vardo valsezio-
nies, nes buvo kencziami tiktai isz neatbutinumo.

Vietiniai gyventojai susidėjo isz valdytojų
didesnių ir mažesnių szmotų žemės, isz žmonių
be žemės, bet-gi liuosų, ir isz vergų, paeinanczių
isz paimtų laike karės prieszų.

Visi luomai liuosų žmonių sudėjo valseczių,
virsziniku kurio, tur but, kartais buvo valdytojas
didesnio ploto žemės, arba valdytojas pilės, Pa-
rusys. Virszinikai valseczių ir czielų skryczių
pripažinojo ant savės valdžią vyriausio kunigo.

Valsecziaus valdžią susidėjo isz senukų, isz-
rinktų isz tarpo vertingiausių virszinikų szeimynų,
giminių ir kartų.

Laike tykos tarp valseczių sąryszis buvo
visai silpnas, isztikus-gi karei, valdytojai pilių ir
rėdytojai valseczių vienyjosi ir rinko isz tarpo

savęs diktatorių*) ant paskirto laiko. Duszia szitų saryszių buvo vyriausias kunigas.

Vieszpataujant Veidavucziui dieviszkai-tėviszkas valdžios surėdymas liko beveik nejuditas, bet daug persimainė valsezių surėdymas. Tarp atskirų valsezių turėjo iszsidirbti didesnė vienybė, ir prietam priegulmė nuo skrytinių virszinjkų paskirtą karaliszkos valdžios; szie-gi paskutiniai buvo priegulmėje nuo virszinjkų provincijų, arba kitaip, karaliszku vietinjkų.

Valseziai negalėjo dabar valdytis taip, kaip jiems patiko, bet turėjo taikytis prie nurodymų virszinjkų provincijų.

Visiems liوسيems gyventojams, neiszimant ir svetimtauczių, buvo pripažitos lygios tiesos. Tas buvo laikomas už bajorą, kuris daugiausiai padarė gero gyventojams. Veidavutis įstatais užgynė iszsiaugsztinimą turtingųjų ant neturtėlių, bet su sykiu tais pacziais įstatais patvirtino skirtybę tarp valsezionų užsitarnavusių ir neužsitarnavusių; kadangi turtingi turėjo daugiaus progos iszroditi savo gerus darbus del szalies, nėg neturtėliai, pertai ir dabar bajorai kilo beveik vien tik isz turtingųjų.

Priesz Veidavutį Parusiai nepripažinojo ant savęs valdžios nė valdytojams pilių, nė vadinantiems kunigaikszcziais arba karaliukais, tiktai isz neatbutinumo kentė jų pajiegą; suvis kitaip buvo vieszpataujant Veidavucziui: dabar jau tauta

*) Diktatorium vadinasi vadas, iszrinktas ant paskirto laiko isztikus karei ir turintis kuodidžiausią, neaprybuotą valdžią.

turėjo ant. savęs karaliską valdžią, iszreikszta paveiksle visokių virszinikų.

Provincijų virszinikai, budami tiktai iszpildytojais karaliskos valios, priprato vienok laikyti provincijas už savasias szalis ir prisisavino sav siek-tiek valdžios, prigulinczios tiktai vieszpacziams, o pertai susimažino valdžia arcikunigo.

Ar Veidavucziui mirus virszinikai provincijų buvo renkami, ar jie valdžią apturėdavo nuo tėvų, apie tai jokių tikrų žinių mes neturime; bet-gi reikia daleisti, kad jie buvo renkami ir tai ne ant ilgo laiko, nes vokiszki metraszėjai liudyja, buk Parusiai nekentę ant savęs jokio pono.

Nors virszinikai provincijų, kaip mums regisi, buvo tiktai vyriausiais urėdūnikais iszrinktaisiais tautos, vienok-gi jų valdžia turėjo tolydžio diditis, o su sykiu arcikunigo valdžia mažitis ir ant galų galo tik szeszėlis pirmesnės valdžios likosi rankose arcikunigų, arba kitaip sakant, svietiszka valdžia suvis atsiliuosavo nuo dvasiszkos valdžios.

Szitas tai dalykas buvo priežasczia, kad Parusiai nepajiegė atspirti priesų. Nors valdžia arcikunigo buvo tiktai doriszka, bet priesz ją lenkė galvas žemiausi ir augszcziausi; buvo ji del savųjų tvirta grėsme, kaipo paeinanti nuo dievų, bet su sykiu suraminimu ir prieglauda nelaimėse; prieszais-gi prieszus ji buvo nepaliginama galybe, nes ant vieno mostelėjimo rankos arcikunigo, visi gyventojai pasirengę buvo paaukauti savo gyvastį del paskirto siekio.

Isznykus valdžiai arcikunigo, isznyko taipos-

gi ir sąryszis tarp atskirų provincijų Parusijos, isznyko ir galybė Parusių prieszais prieszus.

Vidurinis surėdymas Parusių szalies po Veidavueziui buvo maž-daug tokis-pats, kaip ir priesz jį, su tuom tiktai skirtingumu, kad virszinikai provincijų užgriebė del savęs da daugiau valdžios, laike tykos buvo neprigulincziais nuo nieko, isztikus-gi karei, paklusni buvo paliepinams diktatoriaus ir arcikunigo. Svetimtaucziai susilygino su vietiniais gyventojais ir sulietuvėjo, vienok-gi savo paėjimo visiszkai neužmirso, nes net 7 amžiams praėjus nuo Veidavuezio vieszpatavimo, t. y. laike kovų Parusių su Kryžeiviais, nekurie pajautė savyje tautiszką skirtingumą nuo vietinių gyventojų ir laikė už teisingesnį daigtą savo giminę parduoti, negu už ją kraują pralieti.

[Toliaus bus.]

Žaltvykszles.

Tur but, ne tiktai žiloj' senovėj', bet ir sziose dienose buvo mieliausia ir žingeidžiausia tarp žmonių szneka apie metavojanczias duszias ir apie baime, kokią tos duszios padarė žmonėms. Tokios sznekos tankiausiai yra suvis tuszczios, nes žmonės, matydami nekuriuos dyvinus daigtus ir negalėdami del stokos mokslo suprasti jų priežasties, sako, buk tai esą stebuklai; darytojoms-gi tų stebuklų pagal nuomone žmonių — metavojanczios, arba prakeiktos duszios. Paveizdan, sztai Mikas važiuoja naktį per girią, arba pro kokias kapines, pamato ten begant paliai žemę priesz jį žiburi, žinoma persigąsta ir pasiplateš

arklius galvatrukeziais dulka namon. Arkliai jau gerai įszilę, bet jis nežiuri jau ant jų, plaka, kad tikt greičiau isztrukt nuo to negerojo ir pasiekt namus. Jau pravažiavo gerą galą, sztai . . . vėjelis pustelėjo ir žiburys isznyko. Parvažiavęs tada namo szia ką pasakoja savo namiszkiams: „Ar žinot ką, vyrucziai, tai da baimės turėjau szia naktį, ką-tik su manim riauszės neatsitiko. Važiuoju asz ana pro Dausių kapines, o czia dirst! į szalį, žiuriu kažinkoks žiburys paskui manę seka — szirpuliai tik per manę perėjo; uždrožiau arkliams po rimbą ir tik netoli namų, da vis drebėdamas, kaip drugio krečiamas, iszdrišau atsižiurėt, bet nieko jau nebuvo matyt*. Namiszkiai, iszgirdę tas Miko pasakas, kaip tikt suseina su savo pažįstamais, tai vis po truputį pridėdami pliauszkia, kad ana mūsų Mikui taip ir taip atsitiko, matė ten tokį juodą szunį paskui sekant, o paskui isz to szūns pasidarė parsziuk's, ar ožiuks, ir taip viens kitam bepasakodami, ant galo padaro, kad pikta dvasia vijosi naktį Miką, norėdama užsmaugt. Mikas da ir priepuolą gauna. Kumutės, susirinkusios atlankyti sergantį Miką, viena sako, kad jam reik padaryti tokį ir tokį vaistą (liekarstą), o kita vel duoda kitokią rodą. Žinoma, tos kumutės, neturėdamos jokio apie gydymą supratimo, da labiau priskubina jam myrį, o paskui sako, kad pikta dvasia prismaugė jį bevažinojaut ir delto turėjo numirti.

Tie vaikszechiojantieji žiburiai vadinasi žalvykszlėms. Priežasczia tų žalvykszlių yra szia

kas: Žinomas daigtas, kad balose yra daugybė visokių puvesių; kaip kada atsitinka įmest į jas, ar užkast kokia stipeną, o taipogi ir ant kapinių, kur da laidoja numirusius, žemėje daug puva kunu. Išz tų tai vietų, t. y. isz puvančių balų, isz grabių, kuriose užkasta stipeną, arba isz kapinių iszeina daugelis forsforinių dujų (fosforą galim taipogi matyt ant degučių, kurių galvutės buva fosfore padažytos, o kaip tikt jas patrini drėgna ranka, įpacz naktį, tuoj iszduoda melsvą szviesą. Fosforas yra labai nuodingas). Tos dujos, iszėję isz žemės, kaip tikt dasilyti oro, tuojaus plykst! — užsidega ir iszduoda balsganą liepsną, kuri pasirodo sziltose ir ne vėjuotose naktise ir neiszkyla nuo žemės augszcziaus, kaip per mastą. Žaltvykszlės panasziuos ant szviesmėlynio ugnies liežuvio. Tegul tikt tada pustels vėjelis, praeis gyvulys ar žmogus, arba pralėks pauksztis, ar taip nuo ko nors tiktai biskį susijudis oras, tai žaltvykszlės pradeda szian ir ten bėginēt, kaipo butu gyvos.

Kad žmogus eina, tai paskui jį darosi sukuryš oro, kaip paskui valtį (luotą) sukuryš vandens. Jai žaltvykszlė pasitaikē į tą sukurį, tai tai jį ir seka paskui žmogų drauge su oru. Kad žmogus eina pamaži, tai ir oras negreit paskui jį traukias, pertai ir žaltvykszlė palengva seka paskui žmogų, bet jai žmogus pradēs bėgt, oras paskui jį eis greicziaus, pertai ir žaltvykszlė greitai žmogų vysis, bet prie jo neprisiartīs, jaigu jis sustojēs staiga neatsisuks. Tada jau žaltvykszlė taip arti gal prieit, kad žmogus su kvapu

gal ją įtraukti į burną. Iš to jis galėtų krist ant vietos, nes, kaip sakiau augszcziaus, fosforinės dujos (iš kurių susideda žalvykszlės) yra labai nuodingos (nuodingos nuo žodžio nuodai — truczna).

Kita-syk atsitinka, kad žmogus mato žalvykszlę pirmą bėgant, o mislydamas, kad tai žiburys kokioj nors grįčioj žiba, eina ten, bet bevaikszziodamas taip paklysta, kad nežino kur ēsas. Žmonės sako, kad tai klaidina. Bet nieks czia neklaidina, tik žmogus apsigaudinėja. Nes jai jis pamato žalvykszlę pirmą savęs ir artinas prie jos, tai ji, stumiama oro, bėga nuo žmogaus ir tuomi jį klaidina. O paikam žmogui nuduoda, buk tai jį velnias vadžioja. Reikia žinot, kad tos fosforinės dujos iszeina ne tiktai iš puvanczių balų ir kitų virszuj' paminėtų vietų, bet ir iš nekurių puvanczių medžių, kaip ana iš senos drebulės ir kitų.

Pagal lenkiską paraszę *Raudonis*

Apie bendra žemes valdyma.

Istorija rodo mums, kad labai senoje gadyneje kiekviena iš dabarnykszczių Europos tautų gyvena bendrijomis, tai yra kuopomis, kurios išsvieno valdė turtą ir išsvieno dirbo; žemė, padarai, gyvuliai ir kiti daigtai, žodžiu, viskas buvo turtu visos bendrijos, t. y. Jono, Petro, Juozo, Raulo ir t. t., visų sykiu, o ne taip, kad tie ir tie Petro ir taip toliaus; atkartoju, kožnas skyrium savo daigtų neturėjo, bet visi daigtai ir

kiekvienas prigulėjo visai bendrijai, taip kad Jonas, Petras, Juozas ir t. t. turėjo tiesą ant kiekvieno daigto, bet sykiu su kitais bendrijos sąnariais. Dirbo visa bendrija iszvieno ir pas-
kui dalinosi vaisiais savo darbo; dirbo, kiek kas galėjo, o naudojosi vaisiais, kiek kam reikėjo. Kiekvieną tokią bendriją valdė (rėdė) jos virszinikas. Isz pradžių bendrija buvo tai „giminė“, kurios kiekvienas sąnarys paeina nuo to paties prosenio; tokią bendriją-giminę valdė vyriausiasis (seniausiasis) giminietis. Ilgainiu giminė labai pasididino, iszsiplatino; giminiečiai užmirszo, kad jie paeina nuo vieno prosenio ir kad jie giminiečiai; tuomet bendrija susideda jau ne isz giminiečių, bet isz žmonių, arti vienas kito gyvenančių, kaip antai kaimas (sodžius); tokią bendriją valdo arba seniausiasis, arba tas, kurį visi ant to paskiria. (Apie priežastis, delko žmonės gyvena bendrijomis, asz čia nekalbėsiu).

Vėliaus, perėjus szimtam metų, žmonės pradeda dalītis turtą; szitai prasideda tada, kada žmonės iszsimislyja pasidaryti geresnį kokį daigtą, per ką jisai yra brangesnis už kitus daigtus; taip, paveizdan, iki žuvinįkystės, arba medžio-
klės įrankiai suvis prasti ir vienoki, kožnas bendras neskiria savo įrankių; bet kada vienas isz bendrų iszsimislyja pasidaryti geresnį įrankį, ant kurio padeda daug darbo, tada jau jam negeistina, kad tas įrankis tektu kitam ir delto jis rupinasi jį atsiskirti; tokiu budu tas įrankis darosi jo įrankių; jis jį skaito savuoju įrankių. Taip destisi ir su kitais daigtais; paimekime žemę;

koliaik žmogui nereikia daug dirbti, kad gauti užtektinai vaisių del savo užlaikymo, koliaik gana tiktai įmesti grūdą į žemę, ir jis atnesza gerą vaisių: toliaik nėra jokio skirtumo tarp vieno ir kito žemės ploto; czia, ar ten sėsi, vis tiek darbo reikia ir tiek-pat naudos turėsi. Bet kuomet žemės naszumas, kokį ji isz prigimties turėjo, susimažina, kuomet jiji pasidaro liesa, tuomet delto kad javai gerai užderėtų, reikia ją gerai apdirbti, gerai įmėžti; prietam, nevisur žemė vienai nuliesta: vienur ji lieka naszesnė, riebesnė, kitur pasidaro liesesnė; tokiu budu atsiranda jau nevienoki žemės plotai: vieni ar tai isz prigimties, ar per žmogaus įžiurėjimą, geresni už kitus; vertė žemės gabalo, gerai įžiurėto, labai skiriasi nuo vėrtės lieso žemės gabalo. Atsiradus tokiam skirtumui, bendrijos sąnarys, kuris turi gerai įžiurėtą žemės plotą, nenori, kad jis tektu kitiems, o jam liesas plotas. Pirmiausiai tokiu geresniu, brangesniu žemės gabalu pasidarė tas, ant kurio stovėjo triobos; paskui daržai, ant galo ir dirbama žemė laukuose; kada atsirado skirtumas tarp vieno ir kito žemės ploto per tai, kad žmogui parsiejo daugiaus darbo pridėti del apžiurėjimo, tada tuos brangesnius gabalus bendrijos pradėjo dalītis ir kiekvienas sąnarys gautą žemės gabalą visados sav turėjo tą patį; szitas dalinimas taip ėjo: pirmiausiai žemė po triobomis (sodybos), paskui daržai, toliaus dirbama žemė ir t. t. Bet szitą paskutinę, t. y. dirbamą žemę laukuose, isz pradžių ne ant visados pasidalino, bet dalinosi tikt ant kelių ar ant keliolikos metų,

praėjus kuriems, vel dalinosi iš naujo. Delko taip darė? delto, kad žmonės laikė visą žemę visos bendrijos turtu, o ne kiekvieno skyrium; praėjus keliems metams, bendrijoje žmonių arba prisidėdavo, arba pasimažidavo, tada reikėjo padaryti naujas dalybas, kad duoti žemės priaugusiems, arba išdalinti tarp visų likusią žemę nuotų, kurie išmirė bevaikiais, arba išėjo iš bendrijos. Bet ir toks budas valdymo su laiku pasidarė negeru, žmonės pasidaugino ir, pasidalinus žemę szniurais, kiekvienas gaudavo siaurus szniurus, kuriuos negali gerai apdirbti, nes labai naudingas arimas skersai szniurą czia negalimas dėliai szniuro siaurumo; negana to; žmogus, sykiu su kitais gyvendamas ir turėdamas siaurus szniurus tarp kitų szniurų, negali kaip nori vesti ukę, bet turi taip vesti, kaip kiti; ant galo laike naujų dalinimų žmogus gali netekti savo senojo gerai įžiūrėto szniuro, o gauti kitą liesą; szitie visi negerumai privertė ant galų galo žmones pasidalinti žemę ant visados, taip kad kiekvienas valdytu savo gabalą nuo kartos į kartą. Padalinus dirbamą žemę, dar liko nepadalitos girios, krumynai ir ganyklos, kurios dar ir po sziai dienai kaip kur nepadalitos. Tokiu budu mes matome, kad pirmiausiai žmonės pradėjo turėti kožnas sav skyrium savo drapaną, szarvus, paskui darbo įrankius, toliaus triobas, žemę po triobomis (sodybas), toliaus daržus ir tt. Dar vėliaus jau nei vieno tėvo vaikai nesugyvena sykiu, kartais užaugę sunus dar prie tėvo atsidalina, mirus-gi tėvui, vaikai beveik visados

išszidalina turta. Vėlesniuose laikuose, apart augszežiaus minėtų priežascių, žmones spyrė dalītis dar valdžia ir įstatymai, nes tie, kurie darė įstatymus, mislyjo, kad žmonėms turi būti geriausiai gyvėti tada, kada jie kožnas skyrium valdo žemę, ir todėliai iszdavė tam tikrus įstatymus.

(Toliaus bus). *P. Liutas.*

Maszinos ir geležinkeliai.

(Taša.)

Bet tik sunku buvo nuolatai stovėt prie kranų ir juos atidarinet ir uždarinet. Bet viens vaikas vardu Potteris užtėmyjo, kad viens balkis maszinoje linguodamas sutarė su jo rankų darbu, tai yra su uždarymu ir atidarymu kranų. Taigi vargszas, norėdamas pasilsėti ir pabėgioti su kitais vaikais, taip gudriai pririeszo kranus prie balkio kad jie prigulincziai užsidarydavo ir atsidarydavo. Tokiu budu vaikas padarė labai svarbų atradimą ir vėliaus mokėti tik sunaudojo tą iszmislą ir įtaisė kranus kaip prigul.

Vatt'o maszina atsirado 1775 m. ir nuo to laiko yra vartojama ir mus dienosė su nekurio-mis atmainomis.

Maszina vartojama visuose pabriuose, bravoruose yra ta pati maszina Vatt'o, tik pagerinta, tobulesnė ir painesnė.

Szitoje maszinoje garą nuolatai leidžia į skrynį, sądariai pritaisyta prie szono cilinderio. Toje skrynioje yra dėžė su kotu, kuris iszeina

lauk per galutinę sieną skrynios. Dėžė savo įgaubta puse sądariai cziuzinėja pagal cilinderio sieną. Toje sienoje yra trys skylės. Dėžutė turi tik tokį didumą, kad gali uždengti tik dvi skylės — krasztutinę ir vidurinę ir, jai ją stumdyti į vieną ar į kitą galą skrynios, tai ji uždengs sykį vieną krasztutinę, o antrą-syk kitą ir drauge vidurinę (tokiu budu vidurinė bus visada uždengta). Krasztutinės skylės yra paskirtos del įėjimo garo į galus cilinderio (nuo krasztutinių skylių cilinderio sienoje eina triubos, kurios pasibaigia pacziam gale isz vidaus cilinderio) vidurinė skylė veda į triubą, kuri iszeina per sieną cilinderio laukan ir tokiu budu iszleidžia laukan garą isz dėžės. Jai pastumt už koto dėžę žemyn, tada per angasztutinę skylę garas įeis į galą cilinderio ir nustumis kamsztį žemyn; jai kitam gale jau buvo garas, tai jį iszvaro kamsztis į dėžę, o isz ten per vidurinę skylę garas iszeina lauk. Kilnoti dėžutės nereikia: jos kotas yra taip pritaisytas prie maszinos, kaip kranai augszcziaus minėtoje maszinoje, ir dėžutę kilnoja sau pati maszina. Kamszczio kotas yra pritaisytas prie aszies rato, kaip antai pėdelė prie ratelio rato (viando). Ratas yra didelis ir sunkus, idant maszina lygiaus eitu; ant jo yra diržas, kuris persimeta ant kito rato, nuo antro rato gal eiti diržas ant treczio ir taip toliaus. Gal užtekt ir vieno diržo, vietoj kitų gal buti rateliai su dantimis. Ažuot didelio rato yra daug kitokių prietaisų, kurių czion nēr galima iszskaityti ir kuriuos vargiai but galima suprasti, nemaczius jų.

Toks yra snrēdimas maszinos, vartojamos mus dienose. Sulyginus ją su senoviszka maszina Papin'o negalima neužtēmyt didelio skirtumo: anoji buvo tik zabova priesz szita.

Kokia nauda isz maszinų?

Ugninė maszina gali atlikti kokį norint darbą tik reikia tam tikrų varsztotų ir prietaisų. Dabar nėra veik daigto, kurio nedarytų fabrikuose su maszinoms.

Ant kaimo tai da ne tiek matyt daigtų fabrikoj' darytų — daugiausiai pats sau įsitaiso. Bet miestuose ant ko tik pažiūrēsi viskas maszinų daryta: visoki audeklai, gelumbės, kaldros, liamos, popiera, braukucziai (zapalkos), plunksnos, visoki įrankiai del darbo — plaktukai, pjuklai pielyczios, kaltai, peiliai ir be galo daug kitų daigtų, kurių ant kaimo nemato, nė nežino. Maszinos kulia, mala, dagi duoną ir pyragus kepa, o turtingose szalise, kaip Amerikoj', tai ir aria su maszinoms. Dideliuose miestuose su maszina per triubas neszioja vandenį del gyventojų ir degantį orą, kurį žibina vietan gazo. Ant geležinkelių maszina isz vienos szalies į kitą važioja žmones ir tavorus (pirkinius), tą patį darbą ir tarnystę atlieka laivas (maszina) ant upių ir jurių; tokiu budu maszinos sujungia ir supažįdina visas szalis svieto — žmonės apsimaino tavorais, tavorai lengvai pargabenti tampa pigesni ir buna prieinami ir del praszeziokų. Dabar galima pasakyt, kad tas, kas pirma buvo toli, dabar yra arti, ką pirma galima buvo padaryt per ilgą laiką, dabar gana trumpo laiko; ne del be-

reikalo mokėti sako: „maszinos pergalejo tolumą ir laiką.“

Norėdami pažinti naudą ir galybę maszinų, nueikit sykį į koki nors fabriką, tegul bus į fabriką vinių. Jau isztolo iszgirsite baisų tamskėjimą ir užimą; jums pasirodys, kad keli tukstancziai darbininkų dirba ant to fabriko. Įeję į vidų, pamatysit vienus varsztotus ir tarp jų ne per daugiausiai žmonių: varsztotai pats išitraukia galą drato, padaro jam galvutę, vėliau išitraukę drato galą reikalingo ilgio, nukanda jį, padarydami smailų galą, o kiekviens veik varsztotas daro vinis kitokio didumo ir pavidalo; kitam daigte pamatysit varsztotus, kurie tėsia dratą del vinių, toliau maszina plumpuoja del savės ir del kitų darbų vandenį, ir daug kitų darbų vis atlieka maszina. Ant fabriko vilnionių iszdarbių pamatysit nuo prascziausių iki puikiausių darbų, kurių žmogus padaryt neįstengs. Tam tikri varsztotai kedena vilnas, kitur jas plauja ir velia į puikias kaldras ir divonus, kitoj' vietoj' isz sausų grynų vilnų daro maszina verpalus, juos meta ant mestuvų, nuo mestuvų rieczia ant rietenos, vėja szeivas į szaudykles, o szaudykles szauja, ir t. t. vis tai atlieka maszina. Merginos tik įdeda szeivas į szaudykles, surisza nutrukusį siūlą o audeklas iszeina toks gražus, kad nė įmaningiausia audeja tokio darbo neatliktų. Visokių varsztotų gal but be galo daug — visa trioba ant 2—3 augsztų gal but pilna vienu varsztotų. O priverczia juos prie darbo galybė garo.

Sunku iš teisybės suskaityti tas geradėjystes, kurias žmonės apturėjo, atsiradus ugninėms maszinoms. Kad maszinos staiga prapultu, žmonės pavargtu. Dangybės daigtų žmonės nustotu, negalėdami pats sav įsitaistyti. Kiti daigtai būtų taip brangus, kad juos galėtu įsitaistyt tik turtingesni. Mastas perkelio, kuris dabar kasztuoja 15 kap., kitasyk kasztavo apie 3 rublius. Taipogi atpigo ir kiti daigtai, ir dabar kaimo žmonės velija sav daug daigtų nusipirkt, ne kaip namie pasidaryt ir gyvena dabar prasti žmonės taip, kaip kitasyk nė karaliai negyveno.

Bet ne tik vienas geradėjystes atneszė maszinos. Atsiradus joms, darbas žmogaus didokai atpigo; daugelis darbinįkų jieszkojo darbo, o tuo tarpu darbo mažai kas reikalavo, nes už žmones ėmė dirbt maszinos. Fabrikantai, naudodami iš sunkaus padėjimo darbinįkų, mokėjo jiems mažai, o dirbt vertė kuodaugiausiai. Fabrikų valdytojais greit pralobo, atsirado daug bagoczių — kapitalistų kurie pinigų pilte pylė, užmirszdami apie tai, kad dėl jų pelno vargsta ir sveikata baigia darbinįkai, iš kurių daug smertį gauna ant fabriko, palikdami paczias savo ir vaikus be duonos kasnio. Bet ilgainiu kilo maisztai ir barnys tarp ponų ir vargstanczių darbinįkų, kurie reikalavo dėl savės didesnių tiesų. Ponai neklausė. Darbinįkai susitarę pamesdavo darbą, ir fabrikas turėdavo dykai stovėt. Darbinįkus užstojo mokjiti, kurie ėmė raszyt laikraszcziuose apie neteisybę, kurią kenczia darbinįkai nuo darbdavėjų. Ant galo užstojo darbinįkus ir vieszpatystė ir

fabrikantai priversti buvo susitaikyt su darbiniais ir priimti įstatus, kurie susiaurina fabrikantų valią. Dabar dienos darbas sutrumpintas, prie fabrikų įtaisyta ligonbucius, mokslinycias ir knygynus, darbininkai, sulaukę senatvės arba sunkiai pasižeidę, gauna nuo fabrikanto dalį algos; jai darbininkas numirsšta arba gauna smertį ant fabriko, fabrikantas turi išmokėti kas mėnuo dalį algos naszlei ir vaikams mirusio. Daug yra ir kitokių gerų darbų, kurimos priverstas yra atlikti fabrikantas, nes sziaip buna nukorotas. Tokiu budu dabar ir darbininkai turi savo tiesas, tik gaila kad ne visur, ne visose vieszpatystėse; delto ir dabar atsitinka suokalbiai ir sukilimai darbininkų priesz fabrikantus.

Tokios yra blogos pusės atsiradimo fabrikų, bet jos vis mažinasi, platinantis apszvietimui tarpe darbininkų, ir vis-gi galima pasakyti, kad nauda isz maszinų kur kas yra didesnė už blėdį, ir žmonės tur visados su dėkingyste minavot vardus tų geradėjų, kurie apdovanojo svieta tokiais naudingais iszradimais.

J. Slibinas.

Karviu pieno ligos.

(Pagal docentą Popovą).

Pasimažinimas pieno. Jaigu isz kokios nors priežasties isztįsta teszmuo, ar tai bus nuo perszalimo, ar nuo užsigavimo (pasižeidimo), arba nuo neszvarumo (neczystumo), arba nuo sugylimo vabalų, ar nuo kokio kito dalyko — tai tankiai karvė pradeda mažiaus pieno duoti, neng pirma. — Ką daryt tokiam priepuolyje? Pirmucziausiai reikia pasirūpiti, kad karvė pieno dar mažiaus duotu, kad pienas neveržtu teszmens.

Delfo duoki tgyvuliui liesą (kudą) paszarą, į vidurius duokit ant iszvalymo vidurių — karcziosios druskos (anglischkos druskos) arba Gliauberio druskos po $\frac{1}{4}$ dalį svaro kokius 6 sykius ant dienos. Juodvi nebrangios — aptiekose parsiduoda svaras už 20 kap., o kromuose bus kur-kas pigiaus. Melžkit karvę tankiaus, gerai — kas adyną.

Kartais teszmenyje pasidaro isz dalių pieno kieti grumuliukai, kuriuos akmenimis teszmenis vadina. Juk girdėjot, kad kaip kada asti myžalinėje puslėje žmogaus akmens, kuriuos daktarai gali iszpjauti. Taigī panaszus į juos atsiranda retkarcziais ir karvių teszmenise akmens. Pienas tokiuose atsitikimuose ir susimazjti gali.

Jaigu pieno neiszmelžia ant syk viso ir dalis jo pasilieka iki kitam melžimui, tai ir-gi dažnai pamažina pieną, nes teszmuo nuo to gali apsirgti ir sutįti.

Bet tai atsitinka, kad teszmuo apauga taukais ir asti ant pažiuros didelis, bet pieno nedaug. Tai buna perdaug gerai maitinamos karvės.

Buna dar tokios gudrios karvės, kurios arba paczios isžžinda savo pieną arba kitoms duodasi žysti. Tada, suprantama, ukinjė nedaug laimės pieno isz tokios karvės.

Jaigu karvė serga kokia nors sunkia liga (paliegiu), tai ji buna visa sudžiuvus, teszmuo asti susitraukęs, minksztas, kaip skarulys, mažas, ir pieno mažai arba ir suvisai nēr.

Jaigu karvė menkai minta, nedaug paszargauna, nelaukit isz jos daug pieno.

Apsiėdus kokių negerų žolių — drignės (durnaropės) arba kitų kokių, karvė taipogi duoda mažiaus pieno, neng sveika.

Liesos (kudos) karvės nuo trydos, atsiradusios ar nuo ligos ar nuo gydyklų (karcziosios druskos, padėkim), pradeda duoti mažiaus pieno. Perdaug-gi riebios karvės, kurios davė nedaug pieno, dažnai nuo to-

kių gydyklų, kurios paleidžia vidurius, pradeda daugiaus duoti pieno.

Bet kartais karvė rodos nė szio nė to, tokia, kaip ir kitos, o pieno pradės staigu duoti mažiaus, neng pirma, Tokiuose atsitikimuose reikalinga buti ant atsargos, ar tikt ji neužsikrėtus kokia negera liga — karbunkulu, liežuvio sopuliu (jaszczur), sauslige (sukatoms) ar kokia kita. Pirmutinėse dvejose ligose tankiai pienas asti rausvas arba draikus, kaip snargliai. Tokį pieną valgyti jokiū budu negali išdriesti, nes smertį gali gauti. Dar daugiaus bėdos gali padaryti ir padaro pienas karvių, serganczių sauslige. Aną, jaigu išsvirįsi gerai, tai kartais ir be baimės gali srėbti, bet szitas ir nuo virinimo ne visados pasigerina.

Kas tai yra sausligė, džiova, džiutligė arba sukatos, visi žino. Tai yra liga, kuri lygiai ima, kaip žmones, taip ir gyvulius. Karvės gana dažnai ja susserga. Tokių džiovingų karvių pienas gali apkrėsti ta baisia liga ir žmogų, jaigu jis jį valgys. Kas gali žinoti, kiek žmonių įgyja tokiu budu tą sausligę. Pienas džiovingų karvių ant pažiūros toks beveik, kaip ir sveikas.

Tik retkarčiais, kad liga jau dikčiai išsiplatino po kuną ir daėjo jau į teszmenį, jame gali apcziuopti kietokus grumulus, o piene gali užtėmyti lyg kokias balsganas gyslas. Pats paliegėlis-gyvulys ir-gi tankiai išz viršaus nieku neatsiskiria nuo sveikų. Nedidelis kosulys iš ryto, kaip kada mažas kriokimas gerklėje, retai tekėjimas iš sznervių tirsztų snarglių ir didesnis arba mažesnis sunykimas (liesumas) gyvulio — tai viskas, ką gali užtėmyti, bet ir tai nevisados.

Jaigu serga kelios karvės, tai tada visos jos bus maž-daug lygios ir nė užtėmyt neužtėmysi, kad jos turi neisgydomą ligą. O tuom tarpu pieną jų valgys visa szejimyna ir nevienas iš jos gali gauti smžiną paliegį.

Mokįti žmonės gali per padidinamus stiklus pažįti, ar pienas nuo džiovingos ar nuo sveikos karvės. Bet ukinjams tie stiklai neduos dar naudos, nes su

tais stiklais reik mokėti apseiti ir nevysi gali jais naudotis — delto reik daug mokėti.

Ką-gi daryti, kad negauti nuo gyvulių džiovos? Reikia pirmuciausiai rupintis, kad gyvuliai neužsikrėstų. O jie, tur but, gauna ligą nuo džiovingų žmonių. Mat džiovingų žmonių skrepliai, snargliai, mėsžlas, seilės tankiai užlaiko džiovos nuodus (trucizna), kurie, išėję iš žmogaus, gali tekti kitam žmogui arba gyvuliui. Delto-gi tuos nereikalingus džiovingus žmonių izmetimus reikia naikinti, geriausiai — tai sudeginti. Tada tikrai nuodai izsnyks. Naikinti reikia ir serganczius gyvulius. Pieno jų nevalgyt. Perkant visados reikia atsidedjus žiurėti, kad nenusipirktum džiovingo gyvulio.

Ar daug yra džiovingų galvijų?

Berlyno pjovinczioje atrasta 40 džiovingų iz 100 atvestų ant pjovimo. Meksikoje — 34 iz 100. Susivjeny jose Valstijose (Sztatuose) Sziaurinės Amerikos net 53 ant 100, t. y. didesnė pusė. Įpacz daug numirsza nuo džiovingo pieno mažų vaikų, kuriems prisieina daug labai gerti karvių pieno. Pagal apskaitymą Paryžiaus daktarų apie 30 iz 100 vaikų krinta nuo džiovos.

Sugedimas pieno. Perriebus, perskystas ir draikus (tęsiasi jis) pienas gali buti nuo maisto. Sotus, riebus paszaras duos ir pieną riebesnį. Skystas, vandenuotas paszaras (szėkas), menkas maistas — ir pienas skystesnis, pavandeniavęs. Bet tai vis nedidelis daigtas. Bjauriaus jau, jaigu pienas tęsiasi, driekiasi, kaip snargliai. Toksai pienas gali pasidaryti nuo suplėkusio, supuvusio arba supelėjusio paszaro. Nuo to izspradžių sugęs pilvas ir žarnos, o nuo szitų jau priezaszių persimainys ir pienas. Bet ir troszkus, angszti tvar-tai (kutės) sziltam laike gali tą patį padaryti, įpacz-gi jai milžtuvės dar bus neczystos — pienas greitai susitrauks, norint iz teszmens izėjo suvisai sveikas. Aiszku, ką daryti, idant pataisyti tokį pieną: reikia taisyti gyvulio vidurius, -jai sugedę, laikyti ir melžti karves ty-

rose (czystose) vietose, pieną laikyti nesutersztuose induose.

Kartus, geltonas pienas. Jaigu visas perdēm geltonas, tai daugiausiai paeina nuo žolių, kurias gyvulus suėdė, — žalios bulvės, žirnių virkszczios, snaudalės, ropės, krapai ir kitos dar — tai tankiausia priežastis tokio pieno. Toksai pienas greitai pasitaiso ir del sveikatos nekenkia.

Bet buna pienas nevisas geltonas, ale tik vietomis, taszkais — szviežias pienas asti geltonas ir baltai margas, jaigu arti ir gerai prisiziurėti. Per padidinamus stiklus, kuriuos mikroskopais vadina, daeita, kad priežastis tokio sugedimo pieno — tai yra mažytėlis, kaip dulkė didumo grybelis, kurį lotyniszka pavadino *Bacterium synxatum*. Tokių ir dar mažesnių grybelių kaip kada ore esti baisybės, o ipacz neszvariai užlaikomose vietose, pasmirdusiuose tvartuose. Toki augalėliai, kaip tie grybeliai, padaro ligas ne tik pieno, bet ir žmonių. Ta-pati džiova, apie kurią tik ką kalbėjau, paeina nuo neiszpasakytai mažo augalėlio. Taigi geltonai taszkuotas pienas nuo užterszimo mažutėlio augalėlio. Toksai pienas greitai sukempa, negardžiai kvepia, kartus ir duoda labai mažai sviesto. Jis gali užkenkti sveikatai kaip žmogaus, taip ir versziukų (teliukų).

Mėslvas pienas. Dažnai esti pienas taszkais geltonas ir mėslvas. Mėslvumas pieno gali paeiti nuo žolių, tada pienas visas perdēm mėslvas. Bet gali padaryti tą mėslvumą ir mažucziukai augalėliai (grybeliai) įkritę į sveiką pieną, nuo jų pienas buna tik vietomis pamėlynavęs, jaigu neužilgio po pamilžimui žiurėt. Tą augalėlį pavadino lotyniszka — *Bacillus cyanogenus*.

Raudonas pienas gali buti nuo kraujo, kuris prisimaiszė prie jo dar teszmenyje arba nuo grybelio įkritusio į pieną isz oro arba isz milžtuvės. Jį vadina — *Bacillus prodigiosus*. Tie-gi pats grybeliai kaip kada padaro raudonas dėmes ant bulvių, ant krekmolo, ant duonos ir mėsos. Kitą-syk žmonės, pamatę tokią rau-

doną dėmę, labai į kraują panaszia, dideliai išsigąsdavo, mislydami, kad tai yra paveikslas Apveizdos Dievo, rodantis kares (vainas), badą, marą ar kokią kitą nelaimę. Bet mokslas parodė, kad tai yra ne didesni paveikslai, neng pelėšiai ant duonos. Ale vis-gi raudonas pienas yra paveikslas, kuris rodo, kad tokio nereikia valgyti. Kaip pataisyti geltoną, mėlsvą ir raudoną pieną, nesunku suprasti. Reikia viską szvariai užlaikyti, kaip gyvulius ir jų teszmenis, taip tvartus ir milžtuves su melžėjomis.

Skauduliui viduryj' teszmens ėsant, pienas gali buti puliuotas arba kruvinas.

Kaip kada pienas negali užsilaikyti teszmenyj' — varva ir varva. Tada reikia sutepti papus skystimu virių aržuolų arba gluosnio žievių, sumaisytų su alyva arba nesudjtu sviestu arba su saldžiaja smetona.

Iš to, kas czia paraszyta, matyt, kad dėl sunykimo ir sugedimo pieno yra daugelis priežascių. Musų ukinikai ir ukinikės, bent daugelis jų, žino dar vieną priežastį, apie kurią asz nekalbėjau — tai atėmimą pieno per burtus ir raganavimus.

Neminėjau apie tai delto, kad netikiu nė į burtus, nė į raganius, nė į raganą. Man rodos, kad geriaus pajieszkojus ir tie, kurie pripažįsta burtus, at-rastu aiszkesnę priežastį tokios ar szioeios pieno ligos. Reik tik geriaus prisiziurēt į gyvulį ir daugiaus pažiti jį — dažiznot gerai, ką ėda, ką geria, ar sveikas pilvas ar sveikos žarnos, ar nēr' ko teszmenyje, ar kur kitur, ar geras oras, ar iszvalytos milžtuvės, ar czystos melžėjos — ir tikrai atrasit priežastį atėmimo arba sugedimo pieno.

Kiti dar sako, kad to ir to karvės visados duoda daug pieno, kad jis žino gerą gydyklą. Kaip, girdi, užduos, tai joki burtai nieko negali padaryti. Jaigu gyvulys nesveikas, sugedęs tegul bus pilvas jo, žinia, kad liekarstos gali naudą padaryti ir pataisyti. Bet nevisuose atsitikimuose tos paczios gydyklos bus naudingos. Tokių gydyklų, kurios gydytų visas ligas, nēra, o, turbut, niekad ir nebus.

Užtaigi, daugiau rupikitės apie gyvulius ir mažiau tikėkit į burtus — tai bus geriausia gydykla del jų gyvulių ir del pieno. *K. Gr.*

Žinios iš Lietuvos.

Iš Suvalkų rėdybos. Musų laikraszečiuose daug skaicziau apie tai, kad mums priguli užsimti amatais ir prekyste. Ir išz tikro, suvis navatnai iszrodo, kad krikszezioniszkoje szalyje, žydams užszventus, nieko negali gauti nusipirkti; taip yra pas mus miestuose, įpacz mažesniuose, kur nėra nė vienos krikszezioniszkos krautuvės. Užszventė žydai Velykas, negauni nieko, net nė mėsos nė duonos, nes jai ir yra koks viens duonkepėjas nežydas, tai jis neužtenka del visu duonos; žodžiu kalbant, nieko negauni pirkti, apart arielkos ir alaus, nes kareziamos visuomet geradaringos ir laukia sveczių atdaros. Mažesniuose miesteliuose, įpacz lietuviszkuose žydams szvenziant, sunku gauti ir vežėją, nes musiszkiei nepratę prie to, o jai kur ir pelnauja, tai sunku prisipraszyti, nekalbant apie tai, kad baisios užmokesties reikalauja. Malonėji žmogus, kad savas uždirbtų, bet kaip pareina turėti reikalą su savuoju, tai pareiua ir gailėtis, kad nėra žydelio. Man kelis-syk teko samdyti vežėją ant stacijos geležinkelio Maurucziuose; czia žyduvežėjų nėra, tik išz Veiverių atvažiuoja vienas, arba du, kurie turi tik po vieną kumelę, taip kad į tolesnę kelionę reikia samdyti savo žmogų. Kožnas Mauruczių ukinikas, turintis arklius, pelnauja važinėjimų žmonių, bet nė vieno iš jų

nėra, kuris prigulincziai pasielgtu. Atvažiavai ant stacijos, arklių nėra; turi siųsti žmogų į kaimą jieszkoti; atveda tav žmogų, susiderėjai; o pas jį dar vežimas nerengtas, arkliai neszerti. Pareina laukti 2—3 valandas, iki tas geradėjas teiksias tavę vežti isz Mauruczių. O žydai kitaip daro: kada jiems neszventa, ant to laiko, kaip ateina maszina, jie vis atvažiuoja ir laukia. Prigulėtu ir isz musiszkių atsirasti tokiam iszmincingam, nes, žydams neszvencziant, szitie vis pelną atima nuo musiszkių, ir tik kada jie szvenczia, tai žmogus esti priverstas samdyti savąjį. —

Savo kaime teko matyti didelę linksmybę ir liudnumą: sirgo karvė dar prieš apsiversziavimą; žmogus bijojo, kad nebutu blogai, abejojo, ar iszlaikys tą ligą; sykiu su gaspadorium liudna buvo ir jo szejmyna: pati su 6 vaikucziais, kurie vienas už kitą mažesni. Bet sztai karvė apsiversziavo laimingai; kas per linksmybė buvo tų žmonių ir tų vaikuczių, kad iszliko gyva jų karvutė; piendavėjėlė, vaikelių paguodėlė, nes tie žmonės ją vieną tik teturi. —

Vygriuose (bažnytkiemis Suvalkų pavieta) buvo szioks atsitikimas: kunigas-vikariuszas, pas vieną parapijoną, radęs tarp szventų abrozų (ruožų) ir ciecoriaus portretą, pasakė, kad jo tarp szventų nebutu, kad jis kur skyrium kabotu. Kokia ten boba, ar pats gaspadorius daneszė apie tai žandarams; kunigą norėjo suimti, bet jam pasisekė iszbėgti Amerikan. Acziu Vieszpacziui, kad dar iszbėgo, nes už žodžius, bė blogos, gal, mislies pasakytus butu daug gavęs ken-

tėti. — Geri tarp mūsų atsiranda katalikai, kurie tokius dalykus skundžia žandarams; bet ar mažai atsitikimų, kad musiszkiai vienas kitą skundžia už tai, ką maldų knygą turi saviszkas, o ne maskoliszkas!

Girininkas.

Žinios iš svetimu szaliu.

N. 6 „Ukinjko“ pereitų metų buvo raszyta apie atmainas, įvestas programose gimnazijų Rusijos; ten buvo nurodyta, kad tos atmainos ne kokios: kad lotyniszkas su grekiszku vis dar džiovis galvas mokytinių, kad prigimties mokslai, taip naudingi ir reikalingi gyvenime kiekvienam žmogui, iszbraukti isz programų; vienok tos atmainos — nors ir nedidelės — vis-gi buvo žingsniu pirmyn; juk tai svarbus dalykas, kad Rusijos apszvietimo ministerija pripažino, kad kalimas gramatikos — lotyniszkos ir grekiszkos — yra nenaudingas daigtas, kad versti tik isz maskoliszko ant lotyniszko arba grekiszko neiszmintinga, ir kad reikia ant galo žiurėti, skaitant lotyniszkus arba grekisz kusrasztus, labiau ant to, ką raszo, ne kaip raszo.

Szimet ministerija apszvietimo dar vėžio žingsnį žengė pirmyn: įvedė sziovias-tokias atmainas egzaminuose. Iki paskutinių metų egzaminai gimnazijose buvo dvejopi: ant raszto ir isz atminties. Ir ant raszto ir isz atminties reikėjo laikyti egzaminus trijose kliasose: ketvirtoj, szesztoj ir asztuntoj, kitose-gi tik ant raszto. Mokytiniams ketvirtos, szesztos ir asztuntos kliasos atsiedavo baisiai daug dirbti, nėra reikėjo sutalpinti ant egzaminų į galvą tai, ką mokinosi per kelis metus; įpacz striuka parsiedavo mokytiniams ketvirtos dar labai jauniems, nepratusiems dikičiai dirbti; per mėnesį daugiaus persikalę nuo visokių gramatikų, nedamiegoję, nedavalgę, ir nedajudę parveždavo mamoms ant vakacijų tik skurą ir kaulus; ir kiek tai bėdos mamoms, pakoleik vaikėlius atszeria, atpeni!! Ministerija apszvietimo, kad ne sukankiti taip mokytinių, egzaminus isz

atminties įvedė sykiu su egzaminais ant raszto visose kliasose; taip pirmoj' kliasoj' reikės isz atminties laikyti egzaminas isz lotyniszko, o isz skaitlių ir rusiszko liežuvio — ant raszto; antroj' kliasoj' isz atminties — isz Dievamokslio ir vokiszko su prancuziszku ir t. t. Tokiu budu ketvirtoj', szesztoj' ir asztuntoj' kliasoj' egzaminai beveik dvigubai pasilengvino, ipacz pirmutinėse dvejose: isz mažiaus dalykų ir ne už tiek metų, kaip augszcziaus reikės iszduoti egzaminus. Taip-pat ant egzaminų ketvirtoj' kliasoj' negalima buvo gauti dviejų, — kitaipos parsieidavo pasilikti ant antrųjų metų: dabar-gi daleista net gauti du dvejatu; reikia tik isz tų dalykų iszlaikyti egzaminą po vakacijai. — Brazilija! Brazilija! kiek ji trukszmo padarė Lenkijoj' ir abelnai Rusijoj'; kulvercziais pradėjo žmonės bėgti į Braziliją; ir žmonės bežeminikai ir ukinikai, iszpardavę namie viską, plaukė į tolymą užmarį. Kas tai atsitiko? Kodel tai taip veržiasi į tą Braziliją, ir kodel žmonės meta savo tėvynę, gentis, pažįstamus ir važiuoja į visai nežinomą szalį. Brazilija, neseniai numetusi tironą-ciecorių, tapo respublika; nėra gyventojų joje ne per daug, o neužgyvėtos žmonių žemės labai daug, valdžia respublikės sumislyjo isz užmarių privilioti naujokus (kolionistus) ir užgyvendinti tuos baises plotus žemės; valdžia sumislyjo per penkis metus sutraukti į 1½ milijono naujokų. Delto jiji iszdavė dekretą; o tame dekrete buvo paraszyta, kad draugystė, ką užsiiminės pristatymu naujoku, gaus po 120 frankų (apie 40 r.) už suaugusi vyrą, už vaikus nuo 12 iki 8 metų po 60 frankų, o už mažesnius po 30 frankų; priegtam draugystė tokia, jai pristatys 10,000 žmonių tai dar gauna dovanų 100 tukstanczių frankų (33,000 r.), toliaus pagal tą dekretą kiekvienas naujokas, gauna butą toj' vietoj', kur nor apsigyventi ir užlaikymą nuo rando per 6 mėnesius; žemės neiszdirbtos nemažiaus — per 26 margus, o iszdirbtos nemažiaus per 9 margus; už margą skaitosi nedaugiaus per 17 dolerių; pinigai iszsimoka per 10 metų. Sztai kokis buvo dekretas Brazilijos

rando. Tuojaus susidarė kompanijos del viliojimo-emigrantų; išsiuntinėjo visur savo agentus. Juk valdžia siulė gana riebių kasni, reikėjo jį tik sugriebti! Bet kur surasti žmones, kurie panorėtu keltis į visai nežinomą šalį? Bėda daug gali! bėda priverčia ap-leisti tėvynę, gimines ir pažįstamus; tai gerai žinojo agentai, ir kur suvuodė, kad žmonės vargingai gyvena, ten juos įpacz ir gundė. Lenkijoj' — Plocko ir Ka-lisziaus rėdyboj' žmonės vargingiausiai gyvena. Kad suprastumėt tą vargą, pasakysiu: žmonės bežemiai ir smulkus ukinikai ne tik ką nevalgo mėsos, bet ne-valgo beveik ir duonos; duona ruginė kepsi ant szvenczių — kaip antai Kalėdų, Velykų ir vasarą per darbymetį, kada žmogus turi sunkiai dirbti; nekurie grynai tik vienomis bulvėmis minta. Nėr ką dyvytis, kad prie tokių iszlygų isz Kalisziaus ir Plocko rėd. daugiausiai iszkeliaavo į Braziliją. Isz Suv. ir isz Kauno rėd. į Braziliją sulyginant mažiaus iszkeliaavo, nėra vis-gi ir žmonės bežemiai ir smulkus ukinikai geriaus gy-vena; lietuviai keliauja daugiausiai į Sziaurinę Ameriką; bet siekis jų visai kitoks nei tų, ką keliauja į Brazi-liją; jie keliauja į Ameriką, kad uždirbti skatiką, ir parneszus tą skatiką į Lietuvą, geriaus sau užgyvėti, o nė delto, kad Amerikoj' visai apsigyvėti; szitokia iszeivystė į Sziaurinę Ameriką ne tik ką ne bloga, bet dar gera: vieną, jį padidina turtus Lietuvių, o antrą lietuviai Amerikoj' siek-tiek apsidaužo — apsitrina, parvažiavę namon pradeda kitomis akimis žiurėti į svieta.

Vieno lenkiszko laikraszczio redystė iszsiuntė savo kasztu į Braziliją žmogų, kursai isztirtų visą dalyką apie naujokus ten ant vietos ir pranesztu laik-raszcziams. Tasai žmogus pristatė kuoliudniausias žinias; nekurie isz iszkeliaavusiųjų, teisybė, ir pargrižo atgalios apsiaszaroję. Paskutiniame laike valdžia Bra-zilijos apgarsino, kad nemokės kompanijoms už par-vežimą naujokų; matyt, valdžiai įgriso naujokai, pamatė valdžia, kad nė pats neturi naudos, nė naujo-kai. Pabaigoj' balandžio szių metų sztai koks buvo

atsitikimas: Bremene, iš kur eina laivai į Braziliją, susirinko į 750 žmonių iš Kalisziaus rėd., norinczių keliauti į užmarį; nėra jie neturėjo pinigų už kelią užmokėti, o ant laivo jų jau neėmė dykai kaip ankscziaus, tai ant miesto ulyczių pasirodė daugybė basų, nuogų, alkanų paliokų, ir policija nežinodama, ką su jais daryti pristatė visus trukių į Berlyną; Berlyno policija pavalgydino ir su pagelba konsulio norėjo pristatyti atgalios į Rusiją; bet keliaujantieji staciai pasiprieszino, matyt bijodamiesi iš dalies atsakymo už perėjimą rubežiaus; ir nežinia, kas but buvę, jai vienas turtingas žmogus butu neapsiėmęs juos dovanai ant savo laivo pristatyti į Braziliją: iš viso tik apie 25 žmonės panorėjo grįžtie iš Berlyno namon į Rusiją.

— Jai katra iš merginų jauciasi — ėsant graži, gali pabandyti siųsti savo fotografiją į Ispanijos miestą Barceloną; mat, szitame miesto del atminimo sukaktuvių 400 metų po atidengimui Amerikos davinėsis dovanos už mergiszką gražumą. Mergina, norinti gauti dovaną turi turėti nemažiaus per 14 metų ir nedaugiaus per 25 metus; reikia prisiųsti tik fotografiją, pagal fotografijas skirstys dovanas; didžiausia dovana isznesz į 3000 frankų, t. y. apie 1000 rublių.

Naudingi pamokinimai.

Apie drignį. Visi pažysta drignį arba siutžolę. Ji aug apleistose vietose, sodnuose, daržuose, ant ganyklų, o kartais ir ant ariamų laukų. Kiekviens isztikro yra girdėjęs, jog kartais kam nors sako: „tu tikrai drignies užvalgei.“ Tas priežodis taip pasidarė. Žmogus, kuris paragaun drignies, ipacz jos sėklų, paliek kaip ir be protis. Ką tokį žmogų ima skaudėti ir suktis galvą, veidą paraudonui (akių), leilaitės iszsiplatin, žmogus im svajoti, kartais visai pasiunt: lipa ant sienų, plėszos, draskos. Atsitink, kad pas tokį žmogų atsirand ir mėsžlungėi. Ji kankina troszkulys, bet jis negali laszo vandens praryti. Pagaliaus ji užgul miegs; iszsimiegojās žmogus vel pasitaiso. Bet

tankiai tenk ir numirti. — Labai reik saugoti, kad drignų neatsirastu ant ariamų ir sajamu laukų, o jai anų įsiveistu kokiuos nors javuose, tai jų grudelius, javus izskolus, reik kuoveikiansiai atskirti. Žodžiu sakant, drignies reik saugotis, įpacz vaikus nuo jos tolėti. Bet kuogeriausiai tą piktažolę visai izsnaikyti, kad mažulėliai netikėtai izs nežinios jos neparagautu. Jaigu kas vienok suklysta, tai jis tur gerti drungnaus vandens arba vandens su milu. O dar naudingiau, jai galima gauti kokį nors vaistą del vėmimo. Kad ligonis stipriai izsziyventu; po to-gi reik izsgerti kokio nors ruksztymo.

Gromatnyczia.

Venc. M—je. Dvi pasakėli ir žinias gavau.

Gr. M—je. Rasztus del „Uk.“ gavau. (Izš augszto nuspresti, kas bus patalpita nėra galima.)

Ponams Raszytojams. Visai nėra moksliszku straipsnių del „Varpo“.

Turgavietės.

Prekės javų buvo:

Kviečiai: New-Yorke 117—129, Londone 11 $\frac{1}{2}$ —130, Marsylijoje 118—126 $\frac{1}{2}$, Berlyne 123 $\frac{1}{2}$, Karaliaucziuje 121—128 $\frac{1}{2}$, Odessoje 98—114 kp. už pudą; Varszavoje 750—835 kp. už kartį.

Rugiai: Londone 97, Berlyne 95 $\frac{1}{2}$, Karaliaucziuje 91 $\frac{1}{2}$, Rygoje 88—95, Liepojuje 89 Odessoje 74—77 kp. už pudą; Varszavoje 525—557 $\frac{1}{2}$ kp. už kartį.

Avižos: Londone 86—110, Marsylijoje 86 $\frac{1}{2}$, Berlyne 84 $\frac{1}{2}$ —87 $\frac{1}{2}$, Karaliaucziuje 80, Rygoje 73—81, Liepojuje 72—81, Odessoje 62—70 kp. už pudą; Varszavoje 225—315 kp. už kartį.

Miežiai: Londone 89 $\frac{1}{2}$ —90, Marsylijoje 82 $\frac{1}{2}$, Berlyne 83 $\frac{1}{2}$ —92, Karaliaucziuje 80 $\frac{1}{2}$, Rygoje 72—77, Liepojuje 74—80, Odessoje 66—70 kp. už pudą; Varszavoje 420—500 kp. už kartį.

Žirniai: Rygoje 116—119, Liepojuje 111—115 kap. už pudą.

Sėmenys: Rygoje 134—140, Liepojuje 131—132 kap. už pudą.

Turgaus prekė Tilžėje ir Klaipėdoje.

Už 100 svarų:

Tilžėje: Kviečiai 10 mark 60 fen., rugiai 8.59—8.70, miežiai 7.20—7.50, avižos 7.80—8.20, žirniai balt. 8.30—8.50, žirniai rain. 8.30—8.80, sėmenys (už naująjį šepelį) 10—11 mk.

Klaipėdoje: (už naują šepelį) kviečiai 8.60—9.00, rugiai 7.50—7.80, miežiai 5.50—5.80, avižos 4.20—4.50, žirniai balt. 7—7.50, žirniai raiš. 7—7.50 mk.

Prekia svetimų pinigų: angliskas funt sterling 8 rs. 78 kp., vokiskas markė 41.56 kp., francusiskas frankas 33.57 kp., Austrijos guldens 73.00 kp., Amerikos dolars 1 rs. 75—76 kp. Parubežiuose Prūsų už popierinį rublį mokėjo po 2 mk. 38—40 fenigų. Auksinis pusimperijolis 6 rs. 75 kp. rublis sidabrinis 1 rs. 03 kp. mainant ant popierinių; rublis popierinis 74.07 kp. mainant ant aukso.

Apgarsinimai.

Rėdystėje „Varpo“ bei „Ukinio“ galima gauti dabar tik ką išėjusias naujausias knygeles:

- 1) Vaiku kningele, parašyta K. Vyskupo M. Volonszausko, su bijografija ir abrozdu nabasztiniko Vyskupo (pelnas eina ant praplatinimo naudingų knygelių) . . . 15 kap.
- 2) Apie maldą kaip raktą į dangų Švento Alfonso Liguori Vyskupo ir Daktaro Bažnyčios . . . 15 kap.
- 3) Graži vaiku kningele, parašyta pagal Kunigą Szmida . . . 8 kap.
- 4) Kristijonas Donalaitis. Pavasario linksmybės . . . 10 kap.
- 5) Grieszninkas, priverstas metavoties arba per Jėzaus Kristaus kalbą Grieszninkas sugražintas ant tikrojo kelio. Į lietuviską kalbą išvertė Kunigas Pelikšas Vereika 5 kap.

Kas nor gauti pigiai puikių maldaknygių, tai tegul kreipiasi prie „Varpo“ bei „Ukinio“ redyst.

Italpa: Mokytis reikia, -j-a-. — Vilkas ir Erukas, Pažerių Vincas. — Piepala, Svp. — Lietuvos istorija, Lietuvos vaikas. — Žaltvykszlės, Raudonis. — Apie bendrą žemės valdymą, P. Liutasa. — Maszinos ir geležinkeliai, J. Slibinas. — Karvių pieno ligos, K. Gr. — Žinios iš Lietuvos, Girinikas. — Žinios iš svetimų szalių. — Naudingi pamokinimai. — Gromatnyczia. — Turgavietės. — Apgarsinimai.

Atsakantis rėdytojais: Martynas Jankus, Bitėnuose per Lompėnus. Spausdintą pas Martyną Jankų, Tilžėje.